

Araştırma Makalesi / Research Article

PRETERM BEBEĞİ OLAN ANNELERİN LOHUSALIK SÜRECİNDE EMZİRME ÖZ-YETERLİLİĞİNİN ALGILADIKLARI EŞ DESTEĞİ İLE İLİŞKİSİ

THE RELATIONSHIP BETWEEN BREASTFEEDING SELF-EFFICACY AND PERCEIVED SPOUSAL SUPPORT IN EARLY POSTPARTUM PERIOD OF MOTHERS WITH PRETERM INFANTS

 Nazlı Baltacı^{*1}, Esra Tural Büyük², Şenay Coşğun³

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Samsun/Türkiye.

² Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Samsun/Türkiye.

³ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi, Yenidoğan Klinik Hemşiresi, Samsun/Türkiye.

ÖZ

Amaç: Araştırmanın amacı, preterm bebeği olan annelerin erken lohusalık sürecinde emzirme öz-yeterliliğini, algıladıkları eş desteğini ve bunlar arasındaki ilişkiyi belirlemektir.

Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel tipte olan araştırma, Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi'nde yer alan bir hastanenin yenidoğan servislerinde yatan 142 anne ile yapılmıştır. Veriler "Anne Bilgi Formu", "Preterm Bebeklerin Anneleri İçin Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği-Kısa Form (PBAEÖÖ)" ve "Erken Lohusalık Sürecinde Kadınların Algıladıkları Eş Desteği Ölçeği (ELKAEDÖ)" ile toplanmıştır. Veriler tanımlayıcı istatistikler, bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans analizi, Tukey HSD testi, Pearson korelasyon analizi ve basit doğrusal regresyon analizi ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Annelerin PBAEÖÖ toplam puan ortalaması 73,59±15,33 ve ELKAEDÖ toplam puan ortalaması 66,76±9,82 idi. Annelerin ELKAEDÖ puanları ile PBAEÖÖ puanları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki belirlendi (p=0,018). Preterm bebeklerin annelerinin erken lohusalık sürecinde algıladıkları eş desteği, emzirme öz-yeterliliğini anlamlı olarak etkilemektedir (p=0,018). Ebeveynlerin eğitim durumu, annelerin çalışma durumu ve emzirme eğitimi alması ile PBAEÖÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptandı (p<0,05). Annelerin gebelik izlemelerine eş ile birlikte gitmesi ile ELKAEDÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu (p<0,05). Evlilik süresi arttıkça annelerin algıladığı eş desteğinin arttığı saptandı (p=0,016).

Sonuç: Preterm bebeklerin annelerinin emzirme öz-yeterliliğinin ve erken lohusalık sürecinde algıladıkları eş desteğinin ortalamaları üzerinde/iyi düzeyde olduğu; eş desteği arttıkça emzirme öz-yeterliliğinin arttığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Emzirme; eşler; sosyal destek; postpartum kadınlar; prematüre bebekler.

ABSTRACT

Objective: To determine breastfeeding self-efficacy, perceived spousal support and the relationship between these in early postpartum period of mothers with preterm infants.

Methods: This descriptive and cross-sectional study was conducted with 142 mothers hospitalized in the neonatal services of a hospital located in the Black Sea Region of Turkey. The data were collected by using "Maternal Information Form", "Breastfeeding Self-Efficacy Scale for Mothers of Preterm Infants (BSES-SF)" and "The Scale of Perceived Spousal Support among Women in the Early Postpartum (SPSSWEP)". Data were evaluated by using descriptive statistics, independent samples t test, one-way analysis of variance, Tukey HSD test, Pearson correlation analysis and simple linear regression.

Results: Mean BSES-SF total score of mothers was 73.59±15.33 and their mean SPSSWEP total score was 66.76±9.82. A positive significant correlation was found between mothers' SPSSWEP scores and BSES-SF scores (p=0.018). Perceived spousal support during early postpartum period affected breastfeeding self-efficacy of mothers significantly (p=0.018). A statistically significant difference was found between educational status of parents, employment status of mothers, mothers' states of having received education on breastfeeding and BSES-SF scores (p<0.05). A statistically significant difference was found between mothers' attending pregnancy follow-ups with their spouses and SPSSWEP scores (p<0.05). It was found that as the duration of marriage increased, spousal support perceived by mothers increased (p=0.016).

Conclusion: It was found that the breastfeeding self-efficacy levels of mothers of preterm infants and the spousal support they perceived in the early postpartum period were above average/good level and breastfeeding self-efficacy increased as spousal support increased.

Keywords: Breastfeeding; postpartum women; premature infants; social support; spouses.

İletişim kurulacak yazar/Corresponding author: Nazlı Baltacı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Kurupelit Kampüsü, 55200 Atakum, Samsun, Türkiye.

Telefon/Phone: +90 (541) 451 10 88

e-posta/e-mail: baltacinazli@gmail.com

Başvuru/Submitted: 26.09.2023

Kabul/Accepted: 21.05.2024

Online Yayın/Published Online: 30.06.2024

Giriş

Erken doğumlar (<37. gebelik haftası) küresel bir sağlık sorunu olmaya devam etmektedir. Dünyada her 10 bebekten birinin prematüre doğduğu, her 40 saniyede bir bu bebeklerden birinin yaşamını kaybettiği ve milyonlarcasının da engelli olarak hayatta kaldığı bildirilmiştir.¹ Türkiye’de ise durum benzerdir ve prematüre doğum oranı %15,6’dır.²

Prematüre bebeklere, olgunlaşmamış vücut yapı ve fonksiyonları, genellikle klinik olarak stabil olmayan sağlık durumlarından dolayı müdahale edilmesi gerekmektedir. Bu bebeklerin enfeksiyon geçirmelerini önlemek ve bağışıklık sistemlerini geliştirmek için desteğe ihtiyaçları vardır.³ Anne sütü bu desteğin kısa ve uzun vadeli fiziksel ve psikolojik yararları açısından en önemli bileşeni oluşturmaktadır. Anne sütü, besin değerinin yanı sıra prematüre bebeklerin büyümesi, bilişsel ve nörogelişimsel sonuçları açısından gerekli olan biyoaktif faktörlerin sağlanması ve kök hücreler içermesi bakımından önemlidir. Emzirme, bu bebeklerin iyileşmesini destekleyebilir, sağkalım şansını artırabilir ve anne-bebek arasında güçlü bir bağ oluşturabilir.^{4,5} Fakat preterm bebeklerin emzirme insidansı, term bebeklere göre daha düşüktür. Özellikle doğum sonrası ilk ay, anne emzirmeyi bırakması açısından risk altındadır. Yetersiz süt salınımı ve emzirme güçlükleri, geç preterm bebeklerin anneleri için emzirmeyi azaltmanın ya da erkenden bırakmanın yaygın nedenlerindedir.⁶ Bu bebeklerin annelerinin bebeğini emzirme yeteneğine olan güveni yani emzirme öz yeterliliği emzirme sonuçlarını etkileyen diğer önemli faktördür.⁷ Emzirme öz-yeterliliği, “annenin emzirmeyi seçip seçmediğini, kendini geliştirici ya da kendi kendini engelleyen fikirleri olup olmayacağını, bu aktivite için ne kadar çaba göstereceğini, emzirme zorluklarına duygusal olarak nasıl tepki vereceğini” belirler.⁸ Hasta bebeği olan annelerin emzirme öz-yeterliliğinin, sağlıklı bebeği olanlara göre daha düşük olduğu bildirilmiştir.⁹ Prematür bebeklerin annelerinin de sıklıkla yaşadığı emzirme sorunları nedeniyle emzirme öz-yeterliliği kritik bir konudur.^{7,10}

Annelerin doğum sonrası uykuya ve dinlenmeye, cesaretlendirilmeye, öz-bakıma, öğrenmeye, annelik rolüne ve yeni aile dinamiklerine uyum sağlamaya, emzirmede yardıma ve desteğe ihtiyaçları vardır. Annelerin bu desteği en fazla eşlerinden bekledikleri bildirilmiştir. Kadınların doğum sonrası desteklenmeleri, uyum süreci, maternal-fetal sağlık ve aile içi ilişkilerin iyi olması açısından önemlidir. Bu konuda eş/partnerin desteği kilit role sahip iken emzirme sorunları ile başetmede fayda sağlayabilir.¹¹ Denoual ve arkadaşlarının çalışmasında, babalar anne sütünün yararlarını önemsediklerini, preterm bebekleri emzirmenin eşleri için çok kısıtlayıcı ve yorucu olduğunu düşündüklerini ve emzirme sırasında eşlerine yardımcı olabileceklerini bildirmişlerdir.¹²

Hemşirelerin doğum sonu fiziksel, psikososyal ve emzirme sorunlarını önleyebilmesi için kadının erken doğum sonrası döneme özgü gereksinimlerini saptayarak uygun bakımı planlaması, eşini/partnerini bakıma katması, desteklemesi ve bilgilendirmesi, emzirmeyi çok yönlü

değerlendirip destek faktörlerini artırması gerekmektedir.¹³ Bu açıdan kadınların eşlerine ilişkin desteklerinin ve beklentilerinin belirlenmesi önemlidir. Toplumsal ve kurumsal kültür ve politikalar, özellikle prematüre bebeklerin annelerinin emzirme özyeterliliğini, emzirme sonuçlarını ve eşin emzirmedeki rolünü etkilemektedir.⁷ Babaların eşlerini desteklemesinin ve sosyal desteğin annelerin stresini azalttığı ve öz-yeterliliğini arttırdığı, prematüre yenidoğanların bakımını olumlu etkilediği bildirilmiştir. Sağlık profesyonellerinin bu farkındalıkla babaların prematüre bebeklerinin bakımına katılmasını, eşlerini ve bebeklerini desteklemesini teşvik etmesi önemlidir.^{10,14}

Literatür incelendiğinde yapılan araştırmaların çoğunluğunun term bebeği olan annelerin emzirme öz-yeterliliğini ve genel sosyal desteği ele aldığı, preterm bebeklerin anneleri ile bu konuda sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Bildiğimiz kadarıyla preterm bebeği olan annelerde spesifik olarak erken postpartum süreçte eş desteğinin, emzirme öz-yeterliliği ile ilişkisi incelenmemiştir. Bu nedenle çalışmanın sonuçları, erken doğum sonrası zorlu bir süreçte annenin psikososyal gereksinimleri ve prematüre bebeğin sağlığı açısından bakıma yol gösterici önemli katkılar sağlayacaktır. Bu çalışma preterm bebeği olan annelerin erken lohusalık sürecinde emzirme öz-yeterliliğini, algıladıkları eş desteğini ve bunlar arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma soruları:

- Preterm bebeği olan annelerin erken lohusalık sürecinde emzirme öz-yeterlilik ve eş desteği düzeyleri nasıldır?
- Preterm bebeği olan annelerin erken lohusalık sürecinde emzirme öz-yeterliliği ve algıladıkları eş desteği ile ilişkili faktörler nelerdir?
- Preterm bebeği olan annelerin erken lohusalık sürecinde emzirme öz-yeterliliği ile algıladıkları eş desteği arasında ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Tipi

Bu çalışma tanımlayıcı ve kesitsel nitelikte bir araştırmadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 15.01.2022-25.07.2022 tarihleri arasında Türkiye’nin kuzeyinde yer alan bir üniversite hastanesinin yenidoğan düzey 2 ve 3 servisinde bebekleri yatan anneler oluşturmuştur. Araştırmadan önceki son 6 ay içerisinde bu servislerde 192 bebek tedavi edilmiştir. Evren sayısının bilindiği durumda örneklem hacminin hesaplanması sonucunda 192 kişilik evren için ulaşılmaması gereken minimum örneklem hacmi, $\alpha:0,05$ hata katsayısı ve %95 güven aralığında 129 anne olarak belirlenmiş olup %10 olası veri kaybı dikkate alınarak en az 142 anne olasılıksız gelişigüzel örnekleme yöntemi ile araştırma kapsamına alınmıştır. Bu durumda araştırmanın örneklemini, araştırmaya alınma kriterlerine uyan ve veri toplama formlarını eksiksiz yanıtlayan 142 anne

oluşturmuştur. Araştırmaya katılmayı isteyen, erken lohusalık döneminde (doğumdan sonraki ilk 1 hafta) olan, 18 yaş ve üzerinde, doğumda gebelik yaşı 34 hafta (+0 gün) - 36 hafta (+6 gün) olan, bebekleri yenidoğan düzey 2 ve 3 servisine kabul edilen, Türkçe okuma-yazma bilen ve iletişim kurulabilen anneler alınmıştır. Emzirmeyi etkileyecek herhangi bir tıbbi komplikasyonu olan, mental, bilişsel, psikiyatrik, işitme ve görme sorunları olan anneler ise araştırmadan dışlanmıştır. Bebeklerin APGAR skoru ≥ 7 idi ve emzirmeyi kesintiye uğratan herhangi bir komplikasyon görülmedi.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, ilgili hastanenin yenidoğan düzey 2 ve 3 servisinde yenidoğan hemşiresi tarafından annelere bilgilendirme yapılarak araştırmaya alınma kriterlerine uyanlar ile yüz yüze toplanmıştır. Anneler anket formlarını kendi bildirimleri yoluyla ortalama 10 dakika sürecek şekilde doldurmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından "Anne Bilgi Formu", "Preterm Bebeklerin Anneleri İçin Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği-Kısa Form" ve "Erken Lohusalık Sürecinde Kadınların Algıladıkları Eş Desteği Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır.

Anne Bilgi Formu

Anne bilgi formu, araştırmacılar tarafından literatür^{10,15,16} doğrultusunda oluşturulan, annelerin sosyodemografik, obstetrik ve bebeğine ilişkin bazı özelliklerini içeren toplam 29 sorudan oluşmaktadır.

Preterm Bebeklerin Anneleri İçin Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği-Kısa Form (PBAEÖÖ)

Wheeler & Dennis¹⁷ tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe güvenilirlik geçerliliği Aluş Tokat ve arkadaşları¹⁵ tarafından yapılmıştır. Ölçek 5'li likert tiptedir [Hiç emin değilim (1 puan) - Her zaman eminim (5 puan)] ve 18 maddeden oluşmaktadır. Tüm maddeler pozitif yöndedir. Ölçekten alınabilecek en az puan 18 ve en fazla puan 90'dır. Yüksek puan, yüksek emzirme öz-yeterliliği göstergesidir. Ölçeğin Cronbach's alpha güvenilirlik katsayısı 0.72 olarak bulunmuştur.¹⁵ Bu çalışmada ise Cronbach's alpha güvenilirlik katsayısı 0.96 olarak bulunmuştur.

Erken Lohusalık Sürecinde Kadınların Algıladıkları Eş Desteği Ölçeği (ELKAEDÖ)

Şahin ve arkadaşları¹⁶ tarafından geliştirilen ölçek, erken lohusalık sürecinde kadınların algıladıkları eş desteğini belirlemektedir. Ölçek toplam 16 maddeli ve 5'li likert tipte [kesinlikle katılmıyorum (1 puan) - kesinlikle katılıyorum (5 puan)]'dir. Ölçekten en yüksek 80 puan ve en düşük 16 puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan puanın artışı, erken lohusalık sürecinde eş desteğinin yeterli düzeyde algılandığını göstermektedir. Ölçeğin "duygusal destek, sosyal destek ve fiziksel destek" olmak üzere 3 alt boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin Cronbach's alfa güvenilirlik katsayısı 0.87 olarak bulunmuştur.¹⁶ Bu çalışma-

da ise Cronbach's alpha güvenilirlik katsayısı 0.82 olarak bulunmuştur.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma boyunca insan denekler üzerinde yapılan araştırmalara ilişkin Helsinki Bildirgesi ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne uyulmuştur. Araştırmacıların bulunduğu üniversitenin Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 22.10.2021 tarih ve 2021-841 sayılı etik kurul onayı ve ilgili kurumdan izin alınmıştır. Araştırma gönüllülük esasına uygun olarak yürütülmüş, araştırma öncesi gebelerin yazılı bilgilendirilmiş onamları alınmıştır. Ayrıca araştırmada kullanılan ölçeklere ilişkin yazarlardan mail aracılığıyla izinler alınmıştır.

İstatistiksel Analiz

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 23.0 paket programı kullanılmıştır. Öncelikle Shapiro Wilk testi ile verilerin normal dağılıma uygunluğu değerlendirilmiştir. Verilerin analizi "yüzde, sayı, standart sapma, ortalama, minimum ve maksimum değerler" gibi tanımlayıcı istatistikler, bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans analizi, Tukey HSD testi, Pearson korelasyon analizi ve basit doğrusal regresyon analizi ile yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik analizinde Cronbach alfa katsayı hesaplaması yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Annelerin yaş ortalaması $30,61 \pm 5,68$ (min.20-mak.43) ve evlilik süresi ortalaması $6,82 \pm 4,94$ (min.1-mak.23) idi. Annelerin %41,5'inin ve eşlerinin %42,3'ünün ilköğretim mezunu olduğu, annelerin %71,1'inin çalışmadığı, %96,5'inin eşinin çalıştığı, %94,4'ünün gelirinin giderine eşit olduğu, %55,6'sının il merkezinde yaşadığı, %93'ünün çekirdek ailesi olduğu ve %64,8'inin eşiyile ilişkisinin çok iyi olduğu bulundu. Kadınların tümü sosyal güvencesi olduğunu belirtti.

Annelerin obstetrik ve bebeğine ilişkin bazı özelliklerinin dağılımı Tablo 1'de verildi. Annelerin doğum haftası ortalaması $33,23 \pm 2,94$ ve bebeğin doğum ağırlığı ortalaması $2321,33$ idi. Annelerin çoğunluğunun gebelik kararını eşi ile birlikte aldığı, gebelik izlemelerine eşi ile birlikte gittiği, sezaryen doğum yaptığı ve gebelikte/doğumda sorun yaşadığı bulundu. Bebeklerin çoğunluğunun erkek olduğu, emzirme ve formül mama kombine beslendiği saptandı. Annelerin çoğunluğu doğum sonrası bebeklerini yenidoğan yoğun bakım ünitesi (YYBÜ)'nde ilk 1 saatten daha uzun süre içerisinde emzirdiğini ve emzirme eğitimi aldığını bildirdi (Tablo 1).

Annelerin PBAEÖÖ toplam puan ortalaması $73,59 \pm 15,33$ ve ELKAEDÖ toplam puan ortalaması $66,76 \pm 9,82$ olarak bulundu (Tablo 2). Buna göre preterm bebeklerin annelerinin emzirme öz-yeterliliği ve erken lohusalık sürecinde algıladıkları eş desteği ortalamasının üzerinde/iyi düzeylerdeydi.

Tablo 1. Annelerin obstetrik ve bebeğine ilişkin bazı özelliklerinin dağılımı (n=142)

Özellikler		X ± SS	Ortanca (min.-mak.)
Doğum haftası		33,23 ± 2,94	33 (34-36)
Gebelik sayısı		2,31 ± 1,15	2 (1-6)
Doğum sayısı		2,01 ± 0,98	2 (1-4)
Yaşayan çocuk sayısı		1,99 ± 0,97	2 (1-4)
Bebeğin doğum ağırlığı		2321,33 ± 678,18	2230 (2100-3600)
Bebeğin bir hafta sonraki ağırlığı		2408,45 ± 673,24	2365 (2200-3400)
		n	%
Gebelik kararının eş ile birlikte alınması	Aldı	132	93,0
	Almadı	10	7,0
Gebelik izlemlerine eş ile birlikte gidilmesi	Gitti	136	95,8
	Gitmedi	6	4,2
Doğum şekli	Vajinal	5	3,5
	Sezaryen	137	96,5
Gebelikte/doğumda sorun yaşanması	Yaşandı	97	68,3
	Yaşanmadı	45	31,7
Bebeğin cinsiyeti	Kız	69	48,6
	Erkek	73	51,4
Doğumdan sonra bebeği ilk emzirme zamanı	Hiç emzirmemiş	6	4,2
	İlk yarım saatte	6	4,2
	1 saatten uzun	130	91,5
Bebeğin YYBÜ'de beslenme şekli	Tam emzirme	8	5,6
	Emzirme ve formül mama	134	94,4
Emzirme eğitimi	Aldı	109	76,8
	Almadı	33	23,2

n: Sayı; %: Yüzde; Min.-Mak.: Minimum-Maksimum; X ± SS: Ortalama ± standart sapma

Tablo 2. Annelerin PBAEÖÖ, ELKAEDÖ ve alt boyutlarına ilişkin puan ortalamalarının dağılımı (n=142)

Ölçekler	X ± SS	Ortanca	Min.	Mak.
PBAEÖÖ toplam	73,59 ± 15,33	76	26,00	90,00
ELKAEDÖ toplam	66,76 ± 9,82	67	26,00	80,00
Duygusal destek	31,02 ± 4,27	31	9,00	35,00
Sosyal destek	23,30 ± 5,49	24	6,00	30,00
Fiziksel destek	12,42 ± 2,54	13	5,00	15,00

Min.-Mak.: Minimum-Maksimum; X ± SS: Ortalama ± standart sapma

Ebeveynlerin eğitim durumu, annelerin çalışma durumu ve emzirme eğitimi alma durumu ile PBAEÖÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptandı ($p < 0.05$). Annelerin gebelik izlemlerine eş ile birlikte gitmesi ile ELKAEDÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptandı ($p < 0.05$) (Tablo 3). Bunların yanı sıra annelerin doğum haftası, gebelik sayısı, bebeğin doğum ağırlığı ve doğumdan bir hafta sonraki ağırlığı arttıkça emzirme öz-yeterliliğinin arttığı bulundu (sırasıyla $r = 0,457$, $p = 0,000$; $r = 0,176$, $p = 0,036$; $r = 0,221$, $p = 0,008$; $r = 0,242$, $p = 0,004$). Annelerin evlilik süresi arttıkça algıladıkları eş desteğinin

Tablo 3. Demografik ve obstetrik bazı özelliklerine göre PBAEÖÖ ve ELKAEDÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması (n=142)

Özellikler		PBAEÖÖ X ± SS	Test; p değeri	ELKAEDÖ X ± SS	Test; p değeri
Eğitim durumu	İlköğretim	68,01±17,53 ^a	F=7,475 0,001	65,27±10,05	F=2,037 0,134
	Ortaöğretim	76,52±12,60 ^b		66,28±11,49	
	Yükseköğretim	78,44±11,91 ^b		69,11±7,51	
Eşin eğitim durumu	İlköğretim	68,76±18,65 ^a	F=5,551 0,005	65,90±10,33	F=2,191 0,116
	Ortaöğretim	76,57±10,06 ^b		65,40±8,32	
	Yükseköğretim	77,72±12,44 ^b		69,47±10,21	
Çalışma durumu	Çalışıyor	78,51±11,14	t=2,476 0,014	68,51±11,72	t=1,357 0,177
	Çalışmıyor	71,60±16,37		66,04±8,91	
Gebelik izlemlerine eş ile birlikte gidilmesi	Gitti	73,91±15,42	t=1,187 0,237	67,16±9,71	t=2,397 0,018
	Gitmedi	66,33±12,02		57,50±8,43	
Emzirme eğitimi	Aldı	75,22±14,31	t=2,325 0,021	67,54±9,75	t=1,732 0,085
	Almadı	68,24±17,48		64,18±9,76	

PBAEÖÖ: Preterm Bebeklerin Anneleri İçin Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği; ELKAEDÖ: Erken Lohusalık Sürecinde Kadınların Algıladıkları Eş Desteği Ölçeği; X ± SS: Ortalama ± standart sapma; ^{a,b} Tukey HSD testine göre farklılıkların gösterimi
F=Tek yönlü varyans analizi; t=Bağımsız örneklem t testi

arttığı saptandı ($r=0,202$, $p=0,016$). Ayrıca eşin çalışma durumu, ailenin gelir durumu, yaşanan yer, aile tipi, eş ile ilişki durumu, gebelik kararının eş ile birlikte alınması, doğum şekli, gebelikte/doğumda sorun yaşanması, bebeğin cinsiyeti, doğumdan sonra bebeği ilk emzirme zamanı ve bebeğin YYBÜ'de beslenme şekli ile PBAEÖÖ ve ELKAEDÖ puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadı. Annelerin ELKAEDÖ toplamı, sosyal ve fiziksel alt boyutları ile PBAEÖÖ arasında zayıf düzeylerde pozitif yönlü anlamlı ilişki belirlendi (sırasıyla $p=0,018$, $p=0,029$, $p=0,015$) (Tablo 4). Buna göre preterm bebeklerin annelerinin erken

lohusalık sürecinde algıladıkları eş desteği (özellikle sosyal ve fiziksel destek) arttıkça emzirme öz-yeterliliği artmaktadır.

Preterm bebeklerin annelerinin erken lohusalık sürecinde algıladıkları eş desteği düzeyi, emzirme öz-yeterliliğinin önemli bir yordayıcısıdır. Bu becerilerle açıklama oranı %4'dür ($F_{(1)} = 5,768$, $p = 0,018$) (Tablo 5). Buna göre preterm bebeklerin annelerinin erken lohusalık sürecinde algıladıkları eş desteği, emzirme öz-yeterliliğini pozitif yönde ve anlamlı olarak etkilemektedir.

Tablo 4. Annelerin PBAEÖÖ, ELKAEDÖ ve alt boyutlarına ilişkin puanlar arasındaki korelasyon değerleri (n=142)

Ölçekler*		ELKAEDÖ	Duygusal destek	Sosyal destek	Fiziksel destek
PBAEÖÖ	r^{**}	0,199*	0,101	0,183*	0,203*
	p	0,018	0,233	0,029	0,015

PBAEÖÖ: Preterm Bebeklerin Anneleri İçin Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği; ELKAEDÖ: Erken Lohusalık Sürecinde Kadınların Algıladıkları Eş Desteği Ölçeği; * Pearson korelasyon analizi; ** Korelasyon katsayısı ($r=0.00-0.25$ çok zayıf, $r=0.26-0.49$ zayıf, $r=0.50-0.69$ orta, $r=0.70-0.89$ yüksek, $r=0.90-1.00$ çok yüksek)

Tartışma

Prematüre bebeğe sahip anneler, bebekleri YYBÜ'de olduğu için önemli fizyolojik ve psikolojik değişimlerin yaşandığı postpartum süreçte daha fazla desteğe ihtiyaç duyabilmektedir. Eş desteği, annelerin bu süreçte stresle baş etmesini kolaylaştırmaktadır.^{18,19} Çalışmada prematüre bebeği olan annelerin erken lohusalık sürecinde algıladıkları eş desteğinin yüksek olduğu görülmüştür. Literatürde anneler ve eşlerinin emzirmeye yönelik tutumları arasındaki uyumun, kadınların emzirme niyetini artırdığı ve eşlerin teşvikinin, kadınları emzirmeye devam etme konusunda olumlu etkilediği belirtilmiştir.²⁰⁻²² Araştırmamızın sonuçları literatür ile uyumlu olup doğum

sonrası bebeğinden ayrılmak zorunda kalan annelerin erken postpartum dönemde eşlerinden yeterli desteği alabilmelerinin, emzirmeyi de olumlu etkileyebilmesi açısından sevindirici olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada annelerin gebelik izlemlerine eş ile birlikte gitmesinin ve evlilik süresinin doğum sonu dönemde algıladıkları eş desteğini arttırdığı belirlenmiştir. Literatürde benzer sonuçlar elde edilmiş olup gebelik sürecinde algılanan eş desteğinin doğum sonu dönemde de devam ettiği ve etkili olduğu görülmektedir.^{20,21} Ayrıca evlilik süresinin artmasının eşler arası ilişki ve bağlılığı etkileyebileceği, bu durumun doğum sonu dönemde eş desteğine olumlu yansiyabileceği düşünülmektedir.

Tablo 5. PBAEÖÖ'nün ELKAEDÖ tarafından yordanmasına ilişkin doğrusal regresyon analizi değerleri (n=142)

Değişkenler	β	Standart hata	β	t	p
Sabit	52,879	8,720	-	6,064	0,000
ELKAEDÖ	0,310	0,129	0,199	2,402	0,018

$R = 0,199$, $R^2 = 0,040$, $F = 5,768$, $p = 0,018$

ELKAEDÖ: Erken Lohusalık Sürecinde Kadınların Algıladıkları Eş Desteği Ölçeği; PBAEÖÖ: Preterm Bebeklerin Anneleri İçin Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği
Bağımlı değişken: PBAEÖÖ, istatistiksel olarak anlamlı farklılık için; $< 0,05$.

Prematüre bebeğe sahip annelerin kısa sürede kurulamayan anne-bebek etkileşiminden ve bebeğin emzirilmesindeki fizyolojik engellerden dolayı emzirme öz-yeterliliklerinin olumsuz etkilenebileceği bildirilmektedir.^{14,22} Fakat çalışmamızda prematüre bebeği olan annelerin emzirme öz-yeterliliği düzeyleri yüksektir. Yapılan araştırmalar çoğunlukla term bebeği olan anneleri ele almış olup bu annelerin emzirme öz-yeterlilik düzeyleri yüksek bulunmuştur.^{19,23-26} Prematüre bebeği olan annelerin emzirme öz-yeterliliğinin de benzer şekilde yüksek düzeyde^{22,27} olmasına rağmen bir araştırmada orta

düzeyde olduğu belirlenmiştir.²⁸ Preterm bebeklerin YYBÜ'de yatmasından dolayı emzirme kesintiye uğramaktadır. Bu durumun annenin emzirmeye ilişkin duygu ve düşüncelerini, dolayısıyla emzirmeye yönelik öz yeterlilik algısını olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir.

Çalışmada eğitim seviyesi yüksek olan ebeveynlerin, çalışan ve emzirme eğitimi alan annelerin emzirme öz yeterliliğinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan araştırmalarda da benzer şekilde yüksek eğitimin ve annenin çalışma durumunun emzirme öz-yeterliliklerini olumlu etkilediği görülmüştür.^{15,29} Ayrıca literatür incelendiğinde annelerin emzirmeye ilişkin eğitilmesinin, emzirme öz-yeterliliklerini etkilediği belirlenmiştir.^{25,30} Çalışmamızın sonuçları literatür ile uyumludur. Öte

yandan çalışmada annelerin doğum haftası, gebelik sayısı, bebeğin doğum ağırlığı ve doğumdan bir hafta sonraki ağırlığı arttıkça emzirme öz-yeterliliğinin arttığı görülmüştür. Mevcut literatür de annelerin daha önceki emzirme deneyimlerinin, bebeklerinin kilo alma ve sağlık durumları gibi unsurlarının annelerin emzirme öz-yeterliliklerini etkilemede büyük öneme sahip olduğunu desteklemektedir.^{22,23,29}

Çalışmada preterm bebeği olan annelerin erken lohusalık sürecinde algıladıkları eş desteğinin emzirme öz-yeterliliğini artırdığı belirlenmiştir. Yapılan araştırmalarda postpartum süreçte annenin ihtiyaçlarını karşılayan hassas ve koordineli bir yaklaşım kullanarak sağlanan duygusal, sosyal ve fiziksel desteğin, emzirme öz-yeterliliğini olumlu etkilediği belirlenmiştir.^{10,19,22,26,28,31} Bunun yanı sıra eş desteğinin, emzirme niyetini ve emzirme süresini olumlu etkilediği saptanmıştır.^{21,32-35} Bazı araştırmalarda ise term bebeği olan annelerin postpartum dönemde eş desteğinin emzirme öz yeterliliğini etkilemediği belirlenmiştir.^{30,36} Yapılan bir literatür taramasında babaların emzirme desteğine bakış açılarının, emzirme konusundaki bilgileri ve emzirme sürecine katılımları ile şekillendiği; emzirmeyi teşvik etmeleri için emziren eşlerini etkili bir şekilde desteklemelerinde uygun müdahaleleri tasarlamak ve uygulamak gerektiği bildirilmiştir.³⁷ Prematüre bebeği yoğun bakımda takip edilen babalar ile yapılan bir araştırmada, babaların eşlerine nasıl destek olacaklarına ve prematüre bebeklerinin bakımını nasıl yapacaklarına yönelik verilen eğitimin, prematüre annelerinin stres ve öz-yeterlilik algılarını olumlu etkilediği görülmüştür.¹⁴ Anneler, sözlü teşvik ve emzirme faaliyetlerine aktif katılım yoluyla eşlerinin destekleyici olduğunu algıladıklarında emzirme konusunda kendilerini daha yetenekli ve güvende hissettikleri; kararsız görünen ya da emzirme hakkında olumsuz geri bildirim veren eşleri olan annelerin ise emzirme becerileri konusunda daha az güvende hissettikleri bildirilmiştir.³⁴ Eşlerinden destek alan annelerin prematüre bebeğini beslemek gibi stresli olaylarla daha kolay başa çıkabilmelerinin, emzirme öz yeterliliklerini de olumlu etkilediği düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın tek bir merkezde yapılması nedeniyle sonuçları, ancak mevcut örneklem grubuna genellenebilir.

Sonuç

Araştırmanın sonuçları, prematüre bebeği olan annelerin emzirme öz-yeterliliği düzeylerinin ve erken lohusalık sürecinde algıladıkları eş desteğinin iyi düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. Algılanan eş desteği, emzirme öz yeterliliğini etkileyen önemli bir faktördür. Prematüre bebeklerin annelerinin erken lohusalık sürecinde algıladıkları eş desteği arttıkça emzirme öz-yeterliliği artmıştır. Ayrıca ebeveynlerin eğitim seviyesi, annenin çalışma durumu, emzirme konusunda eğitim alması, doğum haftası, gebelik sayısı, bebeğin doğum ağırlığı ve doğumdan bir hafta sonraki ağırlığının emzirme öz yeterliliğiyle; gebelik izlemlerine eş ile birlikte gidilmesi ve

evlilik süresinin algılanan eş desteği ile ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Sağlık profesyonellerinin emzirmeyi geliştirmede, prematüre bebekler için önemli bir belirleyici olan annenin emzirme öz-yeterliliğini olumlu ve aktif etkileyen partner desteğini bakım sürecine dahil etmesi gerekmektedir. Doğum öncesi ve sonrası dönemlerde bu konuda hem partnere hem de anneye ortak destek stratejileri geliştirilmelidir. Bu kapsamda sağlık profesyonellerinin ve yöneticilerinin, annelerin emzirme tutumlarını geliştirmede gebelik döneminden itibaren aile merkezli bir yaklaşımı benimsemeleri ve doğum sonrası kadınlar için kapsamlı eş desteğinin devamlılığının sağlanmasında gerekli düzenlemeleri yapması önerilmektedir.

Etik Standartlara Uygunluk

Bu araştırma, çalışmanın yapıldığı üniversitenin Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu tarafından onaylandı (Tarih: 22.10.2021, No: 2021-841).

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Yazar Katkısı

N.B.: Çalışmanın Konsepti ve Tasarımı, Literatür Tarama, Makale Taslağının Hazırlanması, Veri Analizi, Eleştirel İnceleme, Son Okuma ve Onay; E.T.B.: Literatür Tarama, Materyal Hazırlama, Makale Taslağının Hazırlanması, Son Okuma ve Onay; Ş.Ç.: Makale Taslağının Hazırlanması, Veri Toplama, Son Okuma ve Onay

Finansal Destek

Çalışma için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Kaynaklar

1. World Health Organization (WHO). Born too soon: decade of action on preterm birth. Global report. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240073890> . Published: May 2023. Accessed: July 13, 2023.
2. T.C. Sağlık Bakanlığı. Sağlık istatistikleri yıllığı. <https://sbsgm.saglik.gov.tr/Eklenti/36134/0/siy2018trpdf.pdf>. Basım Tarihi: 2018. Erişim Tarihi: 13 Temmuz 2023.
3. Tatlı G, Bumin G, Elbasan B, Mutlu A, Akyürek G. Erken ve geç prematüre doğan bebeklerin duyuşal fonksiyonlarının incelenmesi: randomize kontrollü bir çalışma. *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 2023;11(1):11-8. doi: 10.30720/ered.1016305
4. Bartick MC, Schwarz EB, Green BD, et al. Suboptimal breastfeeding in the United States: Maternal and pediatric health outcomes and costs. *Matern Child Nutr.* 2017;13(1):e12366. doi:10.1111/mcn.12366
5. Verduci E, Gianni ML, Di Benedetto A. Human milk feeding in preterm infants: what has been done and what is to be done. *Nutrients*. 2019;12(1):44. doi:10.3390/nu12010044
6. Jónsdóttir RB, Jónsdóttir H, Skúladóttir A, Thorkeşsson T, Flacking R. Breastfeeding progression in late preterm infants from birth to one month. *Matern Child Nutr.* 2020;16(1):e12893. doi:10.1111/mcn.12893
7. Brockway M, Benzies KM, Carr E, Aziz K. Does breastfeeding self-efficacy theory apply to mothers of moderate and late

- preterm infants? A qualitative exploration. *J Clin Nurs*. 2020;29(15-16):2872-2885. doi:10.1111/jocn.15304
8. Dennis CL. The breastfeeding self-efficacy scale: psychometric assessment of the short form. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs*. 2003;32(6):734-744. doi:10.1177/0884217503258459
 9. Baysal HY, Türkoğlu N, Küçüköğlü S. Sağlıklı ve hasta bebeği olan annelerin emzirme öz-yeterlilik algılarının karşılaştırılması. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi*. 2014;4(1):31-36. doi:10.5222/buchd.2014.031
 10. He J, Yimyam S, Namptom N. Breastfeeding self-efficacy, social support, and breastfeeding among Chinese mothers with late preterm infants. *J Neonatal Nurs*. 2022;28(1):21-25.
 11. Gülşen Ç, Doğan Merih Y. Doğum sonu dönemde anneler kimden hangi desteği bekliyor?. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*. 2018;4(1):20-34.
 12. Denoual H, Dargentas M, Roudaut S, Balez R, Sizun J. Father's role in supporting breastfeeding of preterm infants in the neonatal intensive care unit: a qualitative study. *BMJ Open*. 2016;6(6):e010470. doi:10.1136/bmjopen-2015-010470
 13. Yılmaz Esencan T, Şimşek Ç. Doğum sonu dönemde hemşirelik bakımı. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*. 2017;48(4):183-189. doi:10.16948/zktipb.267263.
 14. Hadian Shirazi Z, Ghasemloo H, Razavinejad SM, Sharifi N, Bagheri S. The effect of training the fathers to support their wives on stress and self-efficacy in mothers of premature newborns hospitalized in NICU: a quasi-experimental study. *BMC Pregnancy Childbirth*. 2022;22(1):102. doi:10.1186/s12884-022-04413-8
 15. Aluş Tokat M, Elmas Ç, Elmas S, Okumuş H, Öztürk Haney M, Dennis CL. Psychometric assessment of Turkish Modified Breastfeeding Self-Efficacy Scale for Mothers of Preterm Infants. *Journal of Organizational Psychology and Behavior*. 2020;1(1):29-40.
 16. Şahin NH, Dişsiz M, Dinç H, Soypak F. Erken lohusalık sürecinde kadınların algıladıkları eş desteği: ölçek geliştirme çalışması. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2014;17(2):73-79.
 17. Wheeler BJ, Dennis CL. Psychometric testing of the modified breastfeeding self-efficacy scale (short form) among mothers of ill or preterm infants. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs*. 2013;42(1):70-80. doi:10.1111/j.1552-6909.2012.01431.x
 18. Balcı NÇ, Fidan H, Doğan İE, Turan Ö, İnce DA, Ecevit A. Prematüre doğum yapan annelerin doğum sonrası yaşam kalitesi ve anksiyete düzeyi ile term dönemdeki bebeklerinin motor performans düzeyi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Sağlık ve Toplum*. 2021;31(1):84-92.
 19. Uludağ E, Öztürk S. The effect of partner support on self-efficacy in breastfeeding in the early postpartum period. *American Journal of Family Therapy*. 2020;48(2):211-219.
 20. Davidson EL, Ollerton RL. Partner behaviours improving breastfeeding outcomes: An integrative review. *Women Birth*. 2020;33(1):e15-e23. doi:10.1016/j.wombi.2019.05.010
 21. Rempel LA, Rempel JK, Moore KCJ. Relationships between types of father breastfeeding support and breastfeeding outcomes. *Matern Child Nutr*. 2017;13(3):e12337. doi:10.1111/mcn.12337
 22. Rosenblad AK, Funkquist EL. Self-efficacy in breastfeeding predicts how mothers perceive their preterm infant's state-regulation. *Int Breastfeed J*. 2022;17(1):44. doi:10.1186/s13006-022-00486-5
 23. Agrina A, Sabrian F, Hasanah O, Erika E, Hasneli Y. Mothers' breastfeeding practices and self-efficacy. *Jurnal Keperawatan Indonesia*. 2021;24(1):17-24. doi:10.7454/jki.v24i1.1083
 24. Ergezen Y, Efe E, Çalışkan F, Dikmen Ş. Doğum sonu dönemde annelerin emzirme öz-yeterlilik algıları ile emzirme başarıları arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2021;14(3):217-223. doi: 10.46483/deuhfed.675733
 25. İnce T, Aktaş G, Aktepe N, Aydın A. Annelerin emzirme öz-yeterlilikleri ve emzirme başarılarını etkileyen özelliklerin değerlendirilmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi*. 2017;7(3):183-190.
 26. Mirghafourvand M, Malakouti J, Mohammad-Alizadeh-Charandabi S, Faridvand F. Predictors of breastfeeding self-efficacy in Iranian women: A cross-sectional study. *International Journal of Women's Health and Reproduction Sciences*. 2018;6(3):380-385.
 27. Gerhardsson E, Hildingsson I, Mattsson E, Funkquist EL. Prospective questionnaire study showed that higher self-efficacy predicted longer exclusive breastfeeding by the mothers of late preterm infants. *Acta Paediatr*. 2018;107(5):799-805. doi:10.1111/apa.14229
 28. Li L, Wu Y, Wang Q, et al. Determinants of breastfeeding self-efficacy among postpartum women in rural China: A cross-sectional study. *PLoS One*. 2022;17(4):e0266273. doi:10.1371/journal.pone.0266273
 29. Awaliyah SN, Rachmawati IN, Rahmah H. Breastfeeding self-efficacy as a dominant factor affecting maternal breastfeeding satisfaction. *BMC Nurs*. 2019;18(Suppl 1):30. doi:10.1186/s12912-019-0359-6
 30. Çınar N, Topal S, Yalınzoğlu Çaka S, Altınkaynak S. Annelerde postpartum depresyon, sosyal destek ve emzirme öz yeterliliği arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*. 2023;32(2):113-122. doi:10.17942/sted.1098437
 31. Brockway M, Benzie K, Hayden KA. Interventions to Improve Breastfeeding Self-Efficacy and Resultant Breastfeeding Rates: A Systematic Review and Meta-Analysis. *J Hum Lact*. 2017;33(3):486-499. doi:10.1177/0890334417707957
 32. Alianmoghaddam N, Pibbs S, Benn C. New Zealand women talk about breastfeeding support from male family members. *Breastfeed Rev*. 2017;25(1):35-44.
 33. Durmazoğlu G, Çiçek Ö, Okumuş H. The effect of spousal support perceived by mothers on breastfeeding in the postpartum period. *Turk Arch Pediatr*. 2021;56(1):57-61. doi:10.14744/TurkPediatri Ars.2020.09076
 34. Maycock B, Binns CW, Dhaliwal S, et al. Education and support for fathers improves breastfeeding rates: a randomized controlled trial. *J Hum Lact*. 2013;29(4):484-490. doi:10.1177/0890334413484387
 35. Su M, Ouyang YQ. Father's Role in Breastfeeding Promotion: Lessons from a Quasi-Experimental Trial in China. *Breastfeed Med*. 2016;11:144-149. doi:10.1089/bfm.2015.0144
 36. Uğurlu M, Karahan N, Arslan G, Karaşahin KE. Evaluation of the correlation between spousal support, postpartum depression, and breastfeeding self-efficacy in the postpartum period. *Journal of Contemporary Medicine*. 2023;13(1):153-159. doi: 10.16899/jcm.1206828
 37. Ngoenthong P, Sansiriphun N, Fongkaew W, Chaloumsuk N. Integrative Review of Fathers' Perspectives on Breastfeeding Support. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs*. 2020;49(1):16-26. doi:10.1016/j.jogn.2019.09.005